

KONCHILAR HAYOTI

Gazeta 1991-yildan chiqa boshlagan

№8 (770), 2024-yil 30-aprel

facebook.com/nkmkofficial

t.me/ngmkofficial

instagram.com/nkmk.official

www.ngmk.uz

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

ZARAFSHON MINTAQASINI KOMPLEKS INNOVATION RIVOJLANTIRISH

borasidagi yutuqlar, muammolar va istiqbollar muşokama qilindi

O'zbekiston iqtisodiyotini yuksaltirishda konchilik va metallurgiya sanoati alohida o'r'in tutadi. Bu jihatdan, ayniqa Zarafshon vohasida sohani rivojlanirish, asrlar davomida Qizilqum bag'rida yashirinib yotgan yer osti boyliklarini o'zlashtirish, qimmatbaho metallar ishlab chiqarishni yil sayin ko'paytira borish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu boisdan so'nggi yillarda hududni innovatsion rivojlanirish mavzusida an'anaviy xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya o'tkazib kelinayotganligi bejizga emas.

mahoratga, boy bilim va malakaga ega jamoasi bu muhim hamda dasturilamal vazifalarni sharaf bilan o'z vaqtida uddalaydi, – dedi Q.Sanaulov o'z so'zining oxirida.

Konferensiyaning yalpi majlisida Germaniyaning "Koppem Aufbereitungstechnik GmbH" kompaniyasi, bosh direktori Artur Xubertning "Ma'danni yuqori bosimli presslashni qo'llanish yordamida qayta ishlash va boyitishning zammonaviy texnologiyasi", Zeppelin kompaniyasi

Yaqinda Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universitetida "Zarafshon mintaqasini kompleks innovatsion rivojlanirish: yutuqlar, muammolar va istiqbollar" mavzusida navbatdagi V xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya bo'lib o'tdi. O'zbekiston, Germaniya, Rossiya, Qozog'iston davlatlarining olimi amaliyotchilar ishtirot etgan anjumanda vohani ilmiy-teknikaviy rivojlanirish, shuningdek, konchilik va metallurgiya sohasida yaratilgan ilmiy kashfiyotlar, ularni qo'llanishning iqtisodiy samaradorligi masalalarini atroficha muhokama qilindi. "Navoiy kon-metallurgiya kombinati" aksiyadorlik jamiyati Boshqaruv raisi-Bosh direktori, texnika fanlari doktori, professor Q.Sanaulovning konferensiya yalpi majlisidagi ma'rurasizi qiziqish bilan tinglandi. Quvondiq Sanaulovich, jumladan, kombinatda keyingi yillarda amalga oshirilayotgan ishlarga to'xtalib o'tdi. Ma'ruzada ta'kidlanganidek, Navoiy kon-metallurgiya kombinati oltin, kumush va boshqa qimmatbaho hamda noboy metallarni ishlab chiqaruvchi dunyodagi eng yirik korxonalaridan biri hisoblanadi.

Kombinat tarixida davlatimiz mustaqilligiga ikkita gidrometallurgiya zavodi barpo etilgan bolsa, istiqlol yillarda oltita zavod, shundan, to'rtasi keyingi yetti yilda ishga tushirildi. Yiliga 5 million tonna ma'danni qayta ishlash quvvatiga ega 5-gidrometallurgiya zavodi, yillik quvvati 16 million tonna bo'lgan 7-gidrometallurgiya zavodi, 2-gidrometallurgiya zavodining yiliga 12 million tonna ma'danni qayta ishlaydigan ikkinchi navbati, "Pistali" koni negizida yiliga 4 million tonna ma'danni qayta ishlaydigan 6-gidrometallurgiya zavodi foydalanshga topshirildi. Kombinatda 2017-2026-yillarda qimmatbaho metallar ishlab chiqarishni ko'paytirish dasturi qabul qiliň, 2026-yilda oltin ishlab chiqarishni 30 foizga oshirish vazifasi qo'yilgandi. Jamoaving jasoratli mehnati, olim va mutaxassislarining bilimi, salohiyati, astoydil izlanishi va intilishi tufayli bu vazifa muddatidan ikki yil oldinroq, joriy 2024-yilda so'z-uddalananadi.

Mustaqillik yillarda uran qazib olish konlari eritmalarini qayta ishlash majmualari tashkil etildi va ishga tushirildi. Uran chiqindisi eritmalarini noyob yer elementlarini alohida ajratib olish sorbsion-ekstraksion texnologiyasi ishlab chiqidi va ilk bor O'zbekiston sharoitida amaliyotga joriy etildi. Qiying kon-geologik sharoitida suvgu kam to'yingan uran ma'danlarini tanlab eritmaga

"Yashil makon" loyihasi

YAXSHI NIYAT BILAN

Mamlakatimizda ekologik vaziyatni yaxshilash maqsadida davlatimiz rahbari tomonidan ilgari surilgan "Yashil makon" umummilliyligi loyihasi doirasida ezgu niyat bilan minglab ko'chatlar o'tqazilyapti. Markaziy kon boshqarmasining ahil jamoasi ham bu tadbirdardan chetda turgani yo'q.

- Kon boshqarmamizga joriy yilning bahorida 74 ming 769 tur mevali va manzarali ko'chatlar o'tqazish rejasini topshirilgan edi. 1860 tur mevali, 12 ming 500 dan ortiq turli xildagi manzarali nihollar hamda 60 ming 330 tadan ziyyod saksovali va buta ko'chatlari o'tqazildi, - deydi MKB direktori o'rinbosari A.Normir-

zayev. Ayni paytda o'tqazilgan har bir nihol alohida nazoratga olinib, ularni zamonalay usulda tomchilishga sur'ish va agroteknik talablar asosida parvarishlash ishlari olib borilmoqda.

2021-yildan davlatimiz rahbari tashabbusi bilan boshlangan "Yashil makon" loyihasi doirasida Mar-

ka ziy kon boshqarmasi tomonidan 247 ming 421 dona turli xildagi daraxt va buta ko'chatlari o'tqazildi. Korxonalar atrofida "Yashil belbog" yaratish maqsadida 2- hamda 7-gidrometallurgiya zavodlari hududida hamda "Auminzo-Amantoy" va "Turbay" konlarining vaxta shaharchalarda suvsizlik va cho'lning issiq isqlim sharoitiga mos keladigan 90 mingdan ortiq turli navdag'i buta ko'chatlari o'tqazilib, parvarishlanmoqda. Tomdi tumani hududiga joylashgan ixtisoslashtirilgan maktab atrofida "Yoshlar bog'i" tashkil etilib, u yerda ham 3 mingdan ortiq turli nav-

dagi mevali va manzarali daraxtlar parvarishlanmoqda. Daraxt ko'chatlari hududning iqlim sharoitidan keleb chiqib, tanlab olinayapti. Ular tut, qayrog'och, chinni gujum, pavloniya, yasan, saksuv kabi manzaralar daraxtlar bilan birga, bodom, qaroli, o'rik, olma, nok va gilos kabi mevali daraxt ko'chatlari tashkil etadi.

O'lcamida "Yashil makon" umummilliyligi loyihasi doirasida ekilgan har bir daraxt havoni changdan tozalab, kislordi ishlab chiqaradi hamda iqlim o'zgarishiga ijobji ta'sir etadi.

Nafosat ZIYOYEVA.

dagi mevali va manzarali daraxtlar parvarishlanmoqda. Daraxt ko'chatlari hududning iqlim sharoitidan keleb chiqib, tanlab olinayapti. Ular tut, qayrog'och, chinni gujum, pavloniya, yasan, saksuv kabi manzaralar daraxtlar bilan birga, bodom, qaroli, o'rik, olma, nok va gilos kabi mevali daraxt ko'chatlari tashkil etadi.

Nafosat ZIYOYEVA.

O'lcamida "Yashil makon" umummilliyligi loyihasi doirasida ekilgan har bir daraxt havoni changdan tozalab, kislordi ishlab chiqaradi hamda iqlim o'zgarishiga ijobji ta'sir etadi.

Nafosat ZIYOYEVA.

Xushxabar

Navoiy kon-metallurgiya kombinatida oltin tarkibili ma'danlarni konlardan qazib olish, yuklash, qayta ishlash uchun gidrometallurgiya zavodlariga yetkazish va boshqa xizmatlar asosan avtovoz transport vositalari yordamida amalga oshirilmoqda. Korxonada avtovoz transport sohasi rivojiga e'tibor berilmoqda.

MARKAZIY OSIYODA YAGONA

Xususan, kombinat avtovoz transport parki yilдан-yilga zammonaviy og'ir yuk ko'taruvchi avtoag'dargichlar bilan kengaymoqda. Joriy yilda korxonaga yuk ko'tarish quvvati 254 tonna bo'lgan 10 ta "Komatsu 860E-1K" rusumli avtoag'dargichlar olib kelinishi rejalashtirilgan edi. Hozirga qadar uning 4 tasi olib kelinil, ularning birinchi mutaxassislar tomonidan Markaziy kon boshqarmasining Avtomobil transporti boshqarmasida yig'ilди. "Muruntov" konida ish boshlagan mazkur avtoag'dargich Markaziy Osiyoda foydalanishga topshirilgan shu rusumdag'i konchilik texnikasidir. Bu, O'zbekiston Respublikasi tog'-

kon sanoatida yangi sahifa ochilayotganidan doliyatdir. Ushbu zamona yilgi kon texnikasining ish unumdarligi konda mavjud avtoag'dargichlarga nisbatan 15 foizga ortiq bo'lib, 5 foizgacha yonilg'i tejash, sarf-xarajatlarni qisqartirish imkonini beradi.

Uning yana bir qulayligi shundaki agar avtoag'dargichda nosoziklar paydo bo'lsa, ular avtomatik ravishda aniqlanadi va maxsus ekranda namoyon bo'ladi. Shuningdek, avtoag'dargichning atrof-muhitiga zararli ta'siri nisbatan kam.

"NKMK" AJ Matbuot xizmati.

Yaqinda Yevroosiyo taraqqiyot banki ekspertlari tarqatgan bir ma'lumot e'tiborimni tortdi. Unga ko'ra, so'nggi 10 yil davomida O'zbekiston iqtisodiyotining o'sishi 5,9 foizni tashkil etgan va bu mamlakat jadal rivojlanayotganidan dalolat beradi.

Hisobot mualliflarining yozishicha, respublika iqtisodiyotida jiddiy o'zgarishlar 2017-yilda boshlangan va hozirda 2022-2026-yillarda mo'ljalangan Yangi O'zbekistonning rivojlanish strategiyasi doirasida davom etmoqda. O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti 2023-yilda qariyb 91 mld AQSh dollariga teng bo'lib, mamlakat qimmatbaho metallar, mis, uran, volfram, ko'mir va tabiiy gaz singari tabiiy resurslarga boy.

Yevroosiyo taraqqiyot banki tahlilchilar fikricha, O'zbekiston iqtisodiyotining asosiy ustunligi uning doimiy o'zgarib turadigan tashqi muhitiga tez moslasha olishidadir. Ush, O'zbekiston iqtisodiyoti tashqi muhitiga qanchalik moslashuvchan? Janubiy kon boshqarmasi "G'ujumsov" konida amalga oshirilayotgan ishlar va unda mehnat qilayotgan konchilar yiliga o'y-fikrlari misolda shu savolga javob topishga urinib ko'ramiz.

QO'SHRABOT KENGLIKLARI SARI

Soat millari 9.30 ni ko'satmoqda. Ijodiy guruhimiz bilan "G'ujumsov" koni tomon yilga chiqdi. Yo'l-yo'lakay safar rejali haqida o'tqoqlashib borayapmiz. O'smon qoramit tusga kirgandi. Eta taragan bahoriy ifor shundoq ham timim bilmas chug'urchuqlar vujudini junbushga keltirgan. Ana shunday manzaralar ostida "G'ujumsov" koni ma'muriyatni binosiga kirib bordi. Maqsadimiz, konchilar mehnati, ularning orzu-havaslarini bilan tanishish edi.

Dastlab kon boshlig'i Marat Nuraliyev bilan urashdash.

- Konda ish to'xtamaydi, - deya gap boshladi u -

Rahbariyat tomonidan qo'yilgan rejaga ko'ra kuniga 2 ming 450 tonna ma'dan qazib olishimiz lozim, bu 4 - gidrometallurgiya zavodining bir maromda ishlab turishini ta'minlaydi. "G'ujumsov" konida ma'dan qazib olish shaxta, ya'ni yer osti kon ishlari usulida amalga oshiriladi. Konning yillik ma'dan qazib oshirilayotgan ishlar quvvati 850 ming tonnani tashkil etadi.

Yer q'a'rida shakllangan ma'danni oltunga aylantrish bir nechta bosqichdan iborat. Geologlar ma'dan joyini, uning yotish burchagi, qalinligini aniqlasla, marksheyderlar hudduda burg'lash nuqtalarini belgilaydi. Skvajinalar yoki shpurburg'ilangach, portlatuvchilar portlatish ishlarini bajaradi, ma'dan ulkan va qadratli yer osti texnikalarida shaxtadan tashib chiqiladi. Ma'dan 4-gidrometallurgiya zavodida qayta ishlani, tayyor mahsulot ko'rinishiga keladi.

Hamsuhbatimizning ma'lumotlari bizni qiziqitirib qo'yib, gorizont bo'yicha 360 metr yer ostiga tushmoqchi bo'lib. Tibbiyot xodimlari qon bosimmi o'chagan bo'lsa, tekniqa xavfsizligiga mas'ul mutaxassislar konga tushish va u yerda roya etish kerak bo'lgan qoidalarni tushuntirishdi.

- Aslida, konda ishlash o'ziga yarasha mashaqqatli va mas'uliyitinga, - deydi texnika xavfsizligi yetakchi muhandisi Suhrob Ismoilov. - Yer ostida har bir qadam aniq hisob-kitoblarga asoslanadi. U yerda ahamiyatsiz narsaning o'zi yo'q. Oyoq ostidagi no'xatdekina tosh nafaqat siz, balki u yerda mehnat qilayotganlar uchun ham yo hayot, yo mamot vositasini bo'lishi mumkin. Konda shoshqaloqligi yaramaydi. Yer ostida tezlik - sekin, lekin tanaffussiz degani. Konda texnika xavfsizligi qoidalariga to'liq amal qilishimiz shart.

Davomi 3-betda

■ 28 апреля - Всемирный день охраны труда

ГОРЯТ ИДЕЕЙ БЕЗОПАСНОСТИ НА ЗАВОДЕ

Сегодня, как никогда раньше, огромное внимание на производстве в АО «НГМК» уделяется охране здоровья и безопасности сотрудников в процессе выполнения ими их рабочих обязанностей, а также при работе с различным оборудованием.

Охрана труда на заводах АО «НГМК» обеспечивается комплексом мероприятий, которые направлены на исключение или снижение случаев травматизма и устранение рисков возникновения несчастных случаев. Специалисты по охране труда и техники безопасности несут ответственность за инструктаж и проведение обучения рабочих технике безопасности и осуществляют контроль над выполнением правил и норм безопасности, которые взаимодействуют с работодателем и Советом профсоюза НГМК. Всего в Главном управлении охраны труда и техники безопасности АО «НГМК», в состав которого входят аналитическая группа и 4 управления в ЦРУ г. Зарабшан, Сев.РУ г. Учкудук, ЮРУ г. Нурабад и на площадке Навои работают 175 инженеров по ОТ и ТБ.

Команда Отдела ОТ и ТБ НМЗ ГУ Навои, под руководством Яхё Арамова, выполняет важные задачи, связанные с сохранением и поддержанием порядка в цехах. Для этого специалисты проверяют исправность действующего оборудования, защитных приспособлений к машинам, станкам, нагревательным установкам. Оптимизируют с целью безопасности условия работы, обеспечивая освещенность рабочих мест и производственных помещений, хорошую вентиляцию, поддержание нормальной температуры в помещениях. Также отдел включает в себя обеспечение персонала инструкциями по охране труда и технике безопасности, оснащение рабочих мест плакатами и знаками безопасности, наглядными пособиями по работе с оборудованием и изображениями, визуализирующими наиболее опасные места на производстве и действия, предотвращающие производственный травматизм.

Здесь работают 8 специалистов с многолетним стажем и большим опытом работы. Например, Олег Гумиров на Машиностроительный завод устроился работать в 1994 году электромонтером по ремонту и обслуживанию электрооборудования в Литейном цехе, через год перевелся в Автомонтный цех, в котором проработал до 2007 года, пока не предложили перейти в отдел ОТ и ТБ. Шевкет Асанов на НМЗ пришел по окончании НТИ 19 лет назад заливщиком металла на участок цветного литья Литейного производства, а последние 10 лет работает в отделе ОТ и ТБ. Юнус Яхъяев тоже свой в объединении, в 2024 году 11 лет стажа. Понимая специфику производства и оборудования специалисты изучили Трудовое законодательство и нормы по охране труда, прошли курсы повышения квалификации, повысили свою профессиональную категорию и теперь контролируют соблюдение правил техники безопасности, следят за соблюдением инструкций и производственной санитарии на рабочих местах, проводят вводный инструктаж вновь принятых на работу работников, принимают участие в проведении аттестации рабочих мест, рассматривают письма, заявления трудящихся по вопросам охраны труда и принимают соответствующие решения, заботятся о безопасности и комфорте сотрудников на рабочем месте.

Международный общий сертификат по охране труда NEBOSH IGC получил инженер отдела ОТ и ТБ Олег Гумиров. Данный документ обеспечивает глубокое понимание широкого круга вопросов охраны труда и техники безопасности и является важной квалификацией для тех, кто работает или хочет работать в данной области в любой точке мира.

- Среди руководителей цехов растет осознание важности сохранения и улучшения условий труда в вверенных им цехах, - рассказывает инженер отдела Юнон Яхъяев. - Хочу отметить начальника участка по изготовлению полимерных и резинотехнических изделий Ихтиёржона Журакулова и старшего мастера участка Нурали Сатторова, начальника Электроремонтного цеха Содика Ботирова и заместителя начальника цеха Махмуджона Насырова, которые контролируют безопасность и комфорт на рабочем месте, внимательно сле-

Ситора ЯТИМОВА.

■ Из подразделений комбината

Контроль качества выпускаемой продукции является неотъемлемой частью деятельности любого производства, и выполняется он различными способами. Одним из методов является неразрушающий контроль.

В чём его преимущество? Существуют два вида контроля качества продукции – разрушающий и неразрушающий. Разрушающая диагностика

товаров капитального строительства.

- Какие методы неразрушающего контроля используются в вашей лаборатории?

СОГЛАСНО ТРЕБОВАНИЮ ВРЕМЕНИ

продукта связана с изменением его формы, конфигурации; неразрушающая использует иные методы, не подвергая конструкцию каким-либо изменениям. Применяемые методы контроля не нарушают целостность, эксплуатационную пригодность и надёжность объекта.

Лаборатория неразрушающего контроля НМЗ создана в 1998 году в структуре Центральной заводской лаборатории. Первую аккредитацию на техническую компетентность в Системе аккредитации Республики Узбекистан она прошла уже в 1999 году. В 2000 году на её базе был создан Центр подготовки и аттестации персонала неразрушающего контроля для подразделений комбината и сторонних организаций. В марте 2002 года она преобразована в Центральную лабораторию неразрушающего контроля.

О работе ЦЛНК рассказал её начальник Азиз Абдуллаевич САМАТОВ.

- Азиз Абдуллаевич, каковы главные цели проведения неразрушающего контроля?

- Неразрушающий контроль материалов играет важную роль в системе управления качеством производственного процесса. Даёт возможность раннего обнаружения внутренних дефектов изделия или полуфабриката, которые могли бы препятствовать его эффективной эксплуатации, либо вызвать аварию конструкции после определённого срока эксплуатации. Иными словами, от компетентности ЛНК напрямую зависит промышленная безопасность.

Преимущество неразрушающих методов по сравнению с разрушающими методами заключается в том, что изделие после проведения испытаний остается в неизмененном состоянии, пригодном для дальнейшей эксплуатации.

Методы неразрушающего контроля отдельных типов полуфабрикатов и изделий определены соответствующими нормами и предписаниями.

Неразрушающий контроль используется для определения прочности и качества материалов, заготовок и готовых изделий. Основная задача нашей лаборатории – дать качественную и количественную оценку поверхностных/подповерхностных дефектов, определив степень их потенциальной опасности, повысить уровень безопасности эксплуатации оборудования на промышленных объектах, отнесённых к категории особо опасных, количественно-качественная оценка обнаруженных отклонений и установление уровня их опасности; своевременное выявление различных неисправностей на разных стадиях возведения объект-

подготовкой и распространением информационных материалов по НК.

- Какая работа проделана вашими специалистами в 2023 году?

- Проделана объёмная работа на договорной основе с экспертной организацией по контролю качества трубопроводов, паропроводов, котлов и грузоёмких машин и механизмов ДУК «Иссилик манбай» в городах Зарабшан, Зафарабад, Учкудук и Канимех.

А также проводится контроль качества

на производственных объектах подразделений АО «НГМК», таких как ГМЗ-1,

Южное РУ, а/б-3, ЦМТБ, ЦЛКИПиА.

- Как известно, Центральная лаборатория неразрушающего контроля НМЗ является участником проектов технического содействия Международного Агентства Атомной Энергии (МАГАТЭ).

- Действительно, с 1999 года по настоящее время мы участвовали в 7 проектах. В частности, в 2022-2023 г.г. наша лаборатория участвовала в республиканском проекте от МАГАТЭ «Повышение уровня радиационной, экологической и промышленной безопасности в Узбекистане за счёт развития национальной системы неразрушающего контроля в атомной энергетике». С МАГАТЭ заключён договор на поставку нам оборудования на 31000 евро в 2024 году.

- А каким оборудованием располагает ЦЛНК в данное время?

- В основном, это технологическое оборудование: ультразвуковые дефектоскопы «Мастер А 1212», ультразвуковые толщинометры «Мастер А 1212», три аппарата для рентгенографического контроля РПД-250, «Арина-02» и «Смарт», для капиллярного контроля применяются специальные аэрозольные баллончики с проникающей жидкостью, акусто-эмиссионная система

ма «A-Line», дефектоскоп «Centurion» модели ED-1100 для проведения вихревого виброметрического контроля и т.д.

Парк оборудования позволяет проводить контроль единичных изделий и магистральных проводов. К примеру, в конце прошлого года наши специалисты выполнили неразрушающий контроль трубопровода в Зарабшане, Учкудуке, Канимехе и на других объектах заказчиков.

- Расскажите о вашем коллективе.

- ЦЛНК обладает высококвалифицированными специалистами I, II и III уровней квалификации – всего в нашем коллективе трудятся 12 человек. Из них большой опыт и стаж работы имеют инженеры-дефектоскописты Камолжон Равшанов, Руслан Хабибулин, Джасурбек Комилов.

Мы гордимся тем, что специалисты ЦЛНК, на договорной основе, совместно с турецкими компаниями «Chalik Energi» и «IMKOSAN» принимали участие в строительстве первого и второго блоков парогенераторных установок на Навоийской и Туракурганской ТЭЦ.

Надо отметить, что работников ЦЛНК трудно застать в кабинетах, поскольку ЦЛНК – это полевая лаборатория, специалисты которой выезжают для проведения контроля на места. В день они выполняют по 5-6 заявок, иногда больше. Работа интересная, востребованная, но возлагает большие требования к специалистам в данной области и требует специальных знаний.

К сожалению, в настоящее время наш орган по сертификации закрыт по объективным причинам, но вопрос о возобновлении его деятельности решается. Поскольку сотрудники, работающие в области НК, должны проходить предписанное специальное обучение и быть сертифицированными по одному или нескольким методам.

В высших учебных заведениях данной специальности нет, поэтому в перспективе хотим возобновить наш орган по обучению и сертификации персонала при лаборатории. Будет создан учебный центр для подготовки персонала лабораторий не только по Узбекистану, но и по близлежащим республикам Центральной Азии – наши специалисты будут обучать, экзаменовать, сертифицировать. Над этим вопросом мы сейчас работаем.

Таким образом, можно сделать вывод, что неразрушающий контроль изделий представляет существенную долю общих производственных затрат. Его включение в систему контроля в настоящее время, именно с точки зрения конкурентоспособности и требований потребителей, становится необходимым.

Насиба ШАМУРАТОВА.

■ Oramizdag'i odamlar

ISMI JISMIGA MONAND

"Navoiy kon-metallurgiya kombinati" AJ Tarmoqlar va nimstansiylar sexi Navoiy shahri va barcha sanoat maydonlarini elektr energiyasi bilan ta'minlaydi. Elektr energiyasiga talab tobora oshmoqda. Sexning Markaziy energetik tezkor-dispatcherlik xizmatiga A.Qurbanov rahbarlik qiladi. Mazkur xizmatning smena boshlig'i G'olibjon Jo'rayev jamoating shijoatli yoshlaridan biridir.

Karmana farzandi bo'lgan G'olibjon 1986-yilda ishchi oilasida tug'ildi. Otasi Jalil ota Navoiy masinasozlik zavodida elektrkaryvandchi, onasi Jamila aya maktabda kutubxonachi bo'lib ishlaganlar. G'olibjon maktabni bitirib, hujjatlarni Navoiy konchilik kollejiga topshiradi. 2008-yilda uni "Konchilik muhandis-elektrmekhanig" yo'naliishi bo'yicha tugaritib, mehnat faoliyatini Tarmoqlar va nimstansiylar sexi "Zavodlar" maydoniy podstansiyalarining yuqori voltli elektr uskunalarini ta'mirlash va xizmat ko'satish uchastkasi taqsimlash tarmoqlarida operativ ulanish bo'yicha elektrmuntor yavzifasi boshladi. 2015-yilda ta'mirlash va xizmat ko'satish uchastkasining katta ustaligiga, oradan to't yil o'tgach, Markaziy energetik tezkor-dispatcherlik xizmati smena boshliqligiga o'tkazilib, ayni vaqtida shu lavozimda ishlak kelmoqda.

- Ta'mirlash va xizmat ko'satish uchastkasida ishlak yurgan dastlabki kezlarim transformatorlarni ta'mirlash ishlari Chirchiq transformator zavodida amalga oshirilgan bo'ssa, 2019-yilning iyun oyida o'zimizda ishlak chiqarishni tayyorlash uchastkasi da transformator va tok cheklow reaktorlarini ta'mirlash guruhi ochilib, kombinatrining barcha bo'linmalaridan ta'mirlab transformatorlari shu yerda kapital ta'mirlanib, sinovdan o'tkazilgach, yana foydalishanishiga topshiriladigan bo'ldi. Aynan ana shu davrida B.Jo'rayev, F.Tursunov singari tajribali mutaxassislar bilan yonma-yon mehnat qilib, bilim

va tajribam oshdi. Keyinchalik katta usta va ustoz ham bo'ldim, shogirdlar tarbiyaladim. J.Toshpo'latov, L.Istamov, R.Suyunov, A.Hamroyevlar shular jumlasidadir.

"Markaziy energetik tezkor-dispatcherlik xizmatida ish sirlarini xizmat rahbari A.Qurbanovdan o'r-gandim. Bizning asosiy vazifalarimiz uskunalarining operativ bo'yusuniga ko'ra kombinatrining energob'ektlari va 220, 110, 35, 10, 6, 0,4 kV kuchlanishi elektr tarmoqlari ustidan uzluksiz tezkor-dispatcherlik boshqaruvinib olib borish, elektr tarmoqlarda avariylar barтарaf qilinishini ta'mirlash va me'yoriy elektr ta'minotini zdulik bilan tiklash, energotizmning maksimal tejamkorligiga erishish, Markaziy kon boshqarmasi tashqi sur'atli birlashgan energoxizmati nasos stansiyalarini va Amudaryo-Zarafshon sur'atli ishlashni qidirish. Elektr energiyasini ishlak chiqarish, uzatish, taqsimlash bir paytning o'zida amalga os-hirilishi lozim bo'lgan yagona texnologik jarayon bo'lib, muvozanat o'rnatish muhimdir. Kombinat elektr ta'minotida aynan shu muvozanatni saqlash Markaziy energetik tezkor-dispatcherlik xizmati tomonidan amalga oshiriladi", – deydi G.Jo'rayev.

Ko'rinib turibdiki, mas'uliyatlari vazifalar ko'lamni har bir xodim o'z sohasida puxta bilimga ega bo'lishini taqozo etadi. Qahramonimiz ham kombinat rahbariyatining tavsiyasi va qol'lab-quvvatlash bilan 2020-yilda Navoiy davlat konchilik va texno-

logiyalar universitetiga o'qishga kirib, ayni vaqtida shu oliyogohda elektroenergetika yo'naliishi bo'yicha 4-bosqichda sirtdan o'qimoqda.

G.Jo'rayev fidokorona mehnati, ishda erishgan yutuqlari uchun 2018-yilda III darajali, 2023-yilda esa Navoiy kon-metallurgiya kombinati tashkil etilganligining 65 yilligi munosabati bilan II darajali "Konchilik shuhrati" ko'krak nishoni bilan taqdirlangan.

G'olibjon ishda bo'sh vaqtlarida bilimlarini boyitish maqsadida o'z sohasi bo'yicha kitoblar o'qishni, sportning voleybol, stol tennisini bilan shug'ullanishi, imkon bo'sha, to'rt nafar zarandiga o'choqda osh pishirib berishni xush ko'radi. Chunki oshpazlik ham ota kasb bo'lib, u bundan g'ururlanadi. To'kin dasturxon atrofida qilingan olivay suhbatalar qalblarga huzur bag'ishlaydi. Uning asosiy shiori ham oila tinchligidir, chunki olivay baxt ish faoliyatidagi omadlarga zamin bo'ladi.

A.AHMEDOVA.

■ Markaziy kon boshqarmasi tashkil topganligining 60 yilligiga

Grek tarixchisi Ksenofontning bir gapi bor: "Shunaqa yerlar borki, ular ekligan bo'lsa ham kutilgan hosil bermaydi, lekin qazib olinganda hosil bergandan ko'proq odamlarni boqadi". Bu hikmat haqida o'ylasam, "Muruntov" koni ko'z oldimga kelaveradi. Chunki, asosan tog'u toshdan iborat bu joy bugun katta miqdorda iqtisodiy samara beraypti.

"Muruntov" haqidagi dastlabki taas-surotim mablag'i boshlangan. Yetinchi sinifa geografiya fani o'qituv-chimiz Hanifa muallimidan eshitganiman. Ustoz har gal qiziqarli yangiliklar, ma'lumotlar topib kelar, biz esa har bir darsni intiqlik bilan kutardik. O'shanda bolalarcha qiziqish bilan xuddi ertaklar olamiga sayohat qilgandek tasavvurga ega bo'lardik. Bir gal "Muruntov" haqida ham gapirganlarda, hammamiz hayratga tushganmiz. Qizilqum kengliklari sir-sinoati, ma'danga boy kon haqidagi ilk tasavvurim o'shanda paydo bo'lgan.

- "Muruntov" - O'zbekiston faxri, sandiq-sandiqla yetkazib beradi...

- Yurtimizning katta boyligi shu kon q'aridan joy olgan.

Ustozning bu gaplari yillarda osha hamon ongu shuhrimda.

***

O'zbekiston xalq shoiri Abdulla Ori-povning "Muruntov" she'rini o'qib qoldim. Mana sizga kon va konchilar haqida chinakam e'tirof, tarif. Bu she'rim kon haqida yozilgan haqiqiy ijod asari deyish mumkin. Hozir ham xalq shoirining bu she'rin qayta-qayta o'qiyman, ilhom olaman. So'z zalvoridan hayratga tushaman.

*Qadimiy Muruntovga
Boqib bugun yayrayman,
Turfa, yangi manzillar
Zalvoriga qarayman.
Hatto bir kon hududin
O'lichab yurish befoyda,
Bunaqasi uchraydi
Balki Mirix yo Oyda.*

Bu - shoir A.Oripovning faxri va g'u-rur tuyg'ulari nidosi. Bu kabi tashbehlarni ko'plab ijodkorlar mahsulida ko'rishimiz mumkin. O'tgan asrning o'talarida jamiki foydali narsalarimiz "xo'ja"si mar-kaz. Moskov edi. Boshqa boyliklarimiz singari oltinimizning ham amaldagi ega-si "og'alar" edi. Mustaqillikka erishgu-nimizga qadar qancha oltin markazga tashib ketilganini mutaxassislar hisoblab chiqqandir, balki.

*Qancha bosqinchchi yov bor
Bo'i kabi o'ralab,
Bu yurtning tillasidan
Ko'z umzagan mo'ralab.*

Bir paytalar qush uchsha qanoti, odam yurusa oyoqlari kuyadigan Qizilqum bag'rida "Muruntov" oltin koni topildi. Oltin zaxiralarning ko'pligi, rudan qazib

“

Konda portlatish
ishlari kon tarkibidagi
"Portlovchi moddalar
ishlab chiqarish" zavodida
ishlab chiqariladigan
portlovchi moddalar
yordamida, portlatish
ishlarini olib borish
uchastkasi tomonidan
amalga oshiriladi. Ushbu
uchastka tomonidan
2023-yilda "Muruntov"
konida 51 million 61 ming
kubometrdan ortiq portlatish
ishlari amalga oshirilgan
bo'lib, 2024-yilda portlatish
ishlari hajmini 80 million
kubometrga yetkazish
mo'ljallangan.

olish texnologik sharoitlari qulayligi bois kon "XX asr mo'jizasi" deb tan olindi. Bu konning ochilishi bevosita geologiya-mi-nerologiya fanlari doktori, akademik Ibrohim Hamroboev nomi bilan bog'liq. "Muruntov" oltin tarkibli rudalarni qazib chiqarish bo'yicha dunyodagi eng yirik konlardan biri hisoblanadi.

O'zbekistonda Mendeleyev kimyo-viy jadvalidagi elementlarning aksari-yati mavjud. Mustaqillik davridan bosh-

lab "Muruntov" oltin koni o'zining ikkinchi "umri"ni boshladи. Ahillik va ogililik bilan qiyinchiliklар bartaraf etila boshlandi. Mamlakatda oltin va uran qazib olish sanoatining rivojlanishida yangi tarixiy bosqich boshlandi. Bu davr mobaynida NKMK tarkibida Uchquduqda oltin ajratib olish majmuasi, 3-GMZ va

ochiladi. Taraqqiyotning qo'shqanoti – bu fikr. Bugungi kunda kombinat rahbari, O'zbekiston Qahramoni Quvondiq Sanaulov boshqarib kelayotgan ulug' karvon - kombinat ish faoliyatiga razm solgan adam bu hikmatning isbotini ko'radi.

ogohlantiruvchi ovoz, yuqorida "portlatishga sanoqli daqiqalar qoldi" deya hayrat to'la nigohlar bilan kuzatib tur-ganlarimiz, kengliklar bag'riga singib ketgan gumburlagan aks-sadolar - bularning barchasi xotirada muhrlanib qolgan.

ganimda, auditoriya suv quygandek jimi-b qolganini, barcha berilib meni ting-layotganini his etdim. Bu jarayon meni yanada ruhlantirir, kon haqidagi ta-savvurlarimni to'lqinlanib gapirad edim. Dalil shaxsiga yozgan maqlolarni ham barchaga ko'sratib, bundan g'ururlanab edim. Shunda ilmiy rahbarim Ibdolla aka Qo'ng'irov kon haqida o'z fikrlarini bildirib, "Keling "Muruntov" konining O'zbekiston imijini rivojlanirishdag'i o'rni" mavzusida ilmiy ish qiling, men ham bu konga qiziqib qoldim. Barcha ma'lumatlarni mutaxassislar bilan maslahat-lashib oling" deb o'z taklifini bildirdi...

***

"Muruntov" konining
uzunligi 5,5 km, kengligi
3,4 km, chuqurligi 650 m.
2023-yil natijalariga ko'ra
bajarilgan kon ishlari
hajmi 110 million 615
ming kubometrni tashkil
qildi. Bu ko'rsatgich yaqin
2018-yilda bajarilgan kon
ishlari hajmidan 62 million
215 ming kubometr yoki 78
foizga ko'pdir.

HAYRAT

Mehnat faoliyatimni boshlabmanki, "Muruntov" koniga ko'p marta borishga to'g'ri kelgan. Har gal kon, undagi qudratli texnikalar, konchilar ishi, yer qa'ridan sado berayotgan portlashlardan hayratga tushaman.

Endi ishga kirgan kezlarimda "Mu-runtov" koniga ilk safarimda kuzat-gan jarayonlarim: portlatishdan oldingi

O'zbekiston jurnalistika va omma-viy kommunikatsiyalar universitetining ma-gristratura yo'nalishida bo'lajak jurnalistlar bilan birga tahsil olganman. Kur-doshlarim turli sohalarda ishlaydi. Bir gal olyigimizda, katta auditoriyada talabalar o'zi ishlayotgan korxona yoki tashkilot faoliyati haqida so'z boshla-

Dildora KARIMOVA.

Davomi keyingi sonda.

Jurnalist mulohazasi

IQTISODIYOTIMIZ TASHQI MUHITGA QANCHALIK MOSLASHUVCHAN?

Oxiri. Boshlanishi 1-betda

Maxsus kiyimlar, shuningdek, xavfsizlik uchun zarur vositalarni qabul qilib olib maxsus ko'tarma moslamasi orqali kon muhandisi Ozod Mamatov hamrohligida shaxtaga tushdik. Yer q'aiga tushish biroz hadikli, qo'rquivga soladigan, zim-zio qorong'ulik. Qorong'ulikka ko'zlar tezda moslashadi. Yo'l-yolakay Ozod Mamatovga bir qancha savollar bilan yulanganan.

- Aytishlaricha, konchilar kasbi dunyodagi eng xavfi o'nta kasbnining biri sifatida tilga olinar ekan.

- To'g'ri!, - qat'iy ohangda javob berdi kon muhandisi. - Yer ostida ishslash, tor yo'akkalar va havo tanqisligi sharoitida mineral toshlarni maydalash - bu har kim ham uddalay oladigan mashg'ulot emas. Shuning uchun ko'pchilik bu kasbni tanlashda ch'ochiydi.

- Bilasizmi, - deya gapini davom ettirdi hamrohim, - makonning o'zgarishi zamoning o'zgarishiga olib keladi. Yer ostida ishslash odamni bosiq va vazmin qilib qo'yadi. Bu yerda inson idroki tezlashadi. Tepadagi har bir narsaning, hatto siz uchun ahamiyatsiz bo'lgan cho'pnинг ham qadri yer q'arida o'n chandon ortadi. Chunki, shaxtada vaqti tushunchasi o'zgaradi. Bu yerda o'tayotgan har bir soniya insonni hayot haqida idrok qilishga undaydi.

Oraga insonni mushohadaga chorlovchi sukulun cho'kdi. Ozod Mamatov ham, biz o'tirgan texnikani boshqarayotgan haydovchi ham, yer satidani qariyb 500 metr pastlikda soatiga 20 kilometr tezlikda harakatlanayotgan texnikada ketib borayotgan kamina ham o'z fikr-xayollarimiz o'gushda edik.

Notekis yo'ldan siltanib, bir maromda harakatimizi davom ettirayapmiz. Kutilmaganda ro'paramizda ma'dan ortilgan transport vositasi paydo bo'lidi. Meni vahima o'z domiga torta boshladi. Axir, qariyb 500 metr yer ostida bitta

texnika sig'adigan tuynikda ikkitu tekniikaning ro'parama-ro'para turishi...

- Vahimaga erk bermang, - deb meni yupatgan bo'ldi hamrohim. Yer osti qiya lahimida transport vositasi bir tomonlama harakatlanadi. Ma'lum bir uzunlikda qo'shimcha lahimlar mayjud. Bu qarama-qarshi tomonidan kelayotgan transport vositasiyo'li berish uchun maxsus tayyorlangan. Hozir, biz o'sha lahimga kirib, ro'paramizdagi yuk transportiga yo'li berisham. Chunki, ukran mashinalar to'g'insizlari ortgan holda yer q'aridan sekinlik bilan tepega chiqishi oson emas. Ularning har biri 20 tonnadan 30 tonnagacha to'g'insizlariyuqoriga olib chiqmoqda.

Biz o'tirgan texnika haydovchisi uni orqaga harakatlantirib, yo'ning chap tomonidagi transport vositasi bir-biriga yo'li berishlari uchun hozirlab zo'yligan maxsus joyga kirdi va yer osti transport vositasi o'tib ketgach, yana yo'limizda davom etdi.

Nihoyat, shaxta yo'lini davom ettirish uchun maxsus perforator bilan yer ostidagi qattiq jismalarni burg'ilayotgan va portlatish ishlari tayyorligar ko'rayotgan konchilar oldiga yetib keldik. Uch-to'rt' kishi o'z yumushi bilan band. Toshsheshar texnikadan chiqayotgan shovqin o'zi shundoq ham vahimli bo'lgan shaxta sirligini yana oshiradi.

- Geologlar va marksheyderlar tomonidan anlib berilgan ma'lumotlar asosida, vertikal hamda horizontal holatlardagi lahimlar o'tiliadi - deydi ST-2G markali o'ziyuror texnika operatori Nomoz Bekmurodov. - Har oltimish metr chiqurlikda shaxtanaging bir-biriga paralel qavat(gorizont)lari joylashadi va dengiz satididan balandlik metri bilan nomlanadi va o'sha qavatda tegishli loyiha asosida qazish ishlari amalga oshiriladi. Shaxtada uch-smenada uzuksiz ish jarayoni olib boriladi.

Yer q'a siirlilik ramzi. Uni tadqiq etishning oxiri, anglashning niyoyasi yo'qdek. Yer q'a tushunish

va anglash uchun yillar kamlik qiladi, uni har kim o'zicha talqin qiladi.

- Olayotgan maoshingiz ro'zg'orингизga yetadimi?

- Xudoga shukur! Ro'zg'orim obod, egnimiz but, qozonimiz qaynab turibdi, - dedi Nomoz Bekmurodov. - Mashqatqatlari mehnatimizga yarasha maoshlarimizni o'z vaqtida olib kelyapmiz. Har yili salomatligimni mustahkamlash uchun imtiyoziy yo'llanmasi bilan sihatgohlarda dan olib kelaman. Ehtiyojdan kelib chiqib, moddiy yordam ham berib turishi. Kasbim ortidan uy qurdim. Farzandalrimi oly ma'lumoti va uylu-joyli qildim. Ordii o'zbek oilasi butlibigiga shularning o'zi yetarli bo'lsa kerak.

Portlatish ishlari yakuniga yetgach, ma'danlar maxsus transport vositalari va yer osti mini vagonlarda yer ustiga olib chiqiladi. U yerdan 4 - gidrometallurgiya zavodiga tashiladi. - 2009-yili "G'ujumsoy" konida sanot usulida oltin qazib olish ishlari boshlanishi 4-gidrometallurgiya zavodi ishga tushirilishi turki bo'lgan. Bungacha Q'shrabot hududida faqat "Zarmitan" konida oltin qazib olinadi. - dedi Ozod Mamatov.

- Demak, 4 - gidrometallurgiya zavodining barpo etilishi "G'ujumsoy" koni bilan bog'liq ekanda?

- Shunday, chunki kon ma'danlarini qazib olish hajmi anchaga oshgandi.

- Ayni paytda, kon ikkita tik stvol, ya'ni 1 va 6 - yordamchi stvollar hamda bir dona qiya stvol bilan ochilgan, deya subhanti davom ettiradi kon muhandisi. Qiya va 6-yordamchi stvollar asosan to'g'insizlariyuqoriga - yer yuzasiga chiqarishiga, 1-stvol esa ishchilarning shaxtaga tushib-chiqishi, asbob-uskunalar, materiallarni shaxribi chiqarishga xizmat qiladi. Toza havo oqimi shaxtaga 6-yordamchi stvol orqali yuboriladi va ishlatalgan havo 1-stvol hamda qiya stvollar orqali yer yuziga chiqarib yuboriladi. Bilasizmi, har

qanday shaxtada havo so'rg'ich va purkagichlar bo'ladi. Shu jumladan bizda ham. Konimizda kon lahimlarini qazib o'tish ishlari 2009 yilning noyabrida boshlangandi. O'sha yil oxirigacha 110 metrda yetkazilgan bo'lsa, bugungi kunga qadar 29 ming 185 metrda yetkazildi. Yer osti kon lahimlarini qazib o'tish ishlari oltin ma'danni qazish ishlari bilan parallel ravishda olib borilmoqda. Joriy yilda oltin ma'danni qazish hajmini 850 ming tonnaga yetkazish rejalashtirilmoqda.

Aslida bekorchi odam to'kis baxtni his qila olmaydi, uning yuzida hamisha norozlik va hafsalasizlik alomatlarini ko'rasisiz. Bugun "G'ujumsoy" konida 360 metrlik yer q'arida 6 soatu 36 daqqaq timin bilmasdan mehnat qilayotgan qahramonlarimiz yuzida norozlik va hafsalasizlik alomatlarini ko'rmasidim. Chunki, konda har bir kunning o'z masalalarini bo'ladi, shaxtyor ularni birin-ketin yechib, olga qadam tashlayveradi. Shaxtyorlar ishining jozibasi ham ana shunda.

- Bugun yurtimizda ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar shiddat bilan amalga oshirilmoqda. Bundan hech bir korxonava shaxs chetda qolayotgan yo'q.

- Albatta, bu jarayondan biz ham chetda qolganimiz yo'q. Chunki, jamiyatning bir bo'g'ini. Yaxshisi faktlarga tayyaylik. 2011 yili konda 295 nafr ishchi-xizmatchi mehnat qilgan bo'lsa, hozir 1164 nafr ishchi-xodimlar mehnat qilishmoqda. O'sha yili 46,2 ming tonna ruda qazib olingan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2023-yilga kelib 861 ming tonnadan oshdi yoki 18,6 martga ko'paydi. 2018-yili konda yurtimizda diametri 6 metr, chiqurligi 500 metrni tashkil qiluvchi, yilliga 200 ming tonna ruda qazib olish imkonini beradigan "Yordamchi 6-G" shaxta stvoli foydalanshga topshirildi. O'sha yili mashina va mexanizmlarni siqilan havo bilan ta'minlovchi yangi kompressor binosi foydalanshga topshirildi. Bino Xitoya ishlab chiqarilgan energiyatejamkor va

unumdarligi yuqori bo'lgan kompressor uskunalarib bilan jihozlanirildi. Ayni paytda konda "+540 metr sath zaxiralarni oshish va qazib olish" hamda "O'taliq koni +660 metr sath zaxiralarni oshish va qazib olish" investitsion loyihalari bo'yicha ishlar jadal tarzda olib borilmoqda.

Konda mahalliyashtirish jarayoni zamon talabi darajasida olib borilmoqda. Navoiy mashinasozlik zavodi va Janubiy kon boshqarmasi mexanika - ta'mirlash sexining qo'li gul ishchi-oddamlari tomonidan import o'nini bosuvchi, ham sifatlari, ham arzon mahsulotlar ishlab chiqarilmoqda.

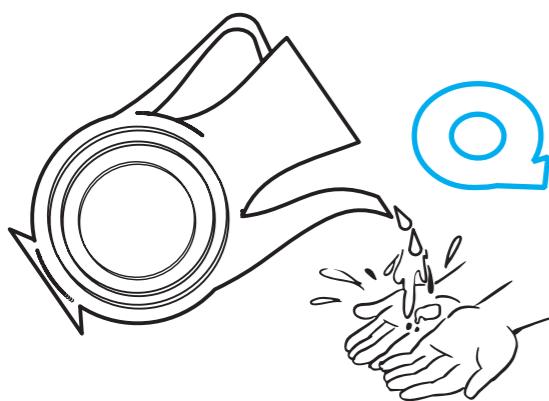
Yer ostida tezlik - sekin, lekin tafassussi deganidek, safarimiz ham poyoniga yetib, ug'ya qaytish vaqt bo'ldi. Kon muhandisi Ozod Mamatov bilan "G'ujumsoy" konining notebris yo'lidan siltanib, bir maromda harakatimizni davom ettirayapmiz. Niyyot o'paramida yorug'lik bo'indiri. Bu siz o'ylayotgan chiroq emas, yorug' olamni quchog'iga olgan nur edi. Biz yer yuziga chiqdik.

XOTIMA O'RNI DA

Magolamizni Yevrosiy taraqqiyot banki tahlilchilarining "O'zbekiston iqtisodiyotining asosiy ustunligi uning doimiy o'zgarib turadigan tashqi muhitga tez moslasha olishidadir", degan xulosasi bilan boshlagandik. Hatto, O'zbekiston iqtisodiyoti tashqi muhitga qanchalik moslashuvchan, degan savolni ham o'rta tashlagandik. Mazkur maqlolada savolga javob topd

■ Qadriyat

Bugungi tahlikali zamonda xalqimizga xos mehr-oqibat, milliy-diniy qadriyatlarimizni asrab-avaylash hamda yosh avlodni milliy an'ana va urf-odatlarimiz ruhida tarbiyalash eng muhim vazifalardandir.

QO'L YUVISH ODOBİ

Bir qarashda unutilayozgan - marosimlarda qo'l yuvish ham yaxshi odatlardanidan. Mehmonlarga suv quyuvchi chap bilagida sochiq bilan, o'ng qo'lida obdastani ushlab, chap qo'lida chilopchin tutadi. Biroz engashib muloyimlik bilan bo'lub-bo'lib uch marta suv quyadi. Sochiqqa bir vaqtida ikki kishi qo'l artmaydi. Keksalarni til oyoqda urintirmaslik uchun ular joylashganlardan keyin qo'llariga suv beriladi.

"Taomianish odobi" kitobida yozilganidek, taom yeyish oldidan ikki qo'lini bo'g'imigacha uch marta yuvish amali poklikdan bo'lub, kambag'allik va muhajjalik ketkazadi, taomdan so'ng qo'llarini yuvish junundan saqlaydi, kichik gunohlarni ketkazadi va ko'zning sihatligiga sabab bo'ladi. Faqat taom yeyilgan bir qo'lini yoki barmoqlarni uchini yuvib qo'yish joiz emas. Chunki sunnat ado bo'lmaydi.

Mehmon mezon haqiga duo qilib, qo'l yuvishni, mezon esa qo'l yuvishni unutmasin. Oxirida qo'l yuvish uchun toza idish va toza sochiq keltirsin. Qo'dagi yog'lar oyoq osti bo'lmasisligi uchun to'g'ri kelgan joyda emas, balki imkon qadar hamma bir idishda yuvsin. Jam bo'lgan suv chetroqqa va toza joyga to'kiladi.

Qo'l yuvish odobi shunday ibodatki, taomdan avval yoshlardan, taomdan keyin esa keksalarden boshlab yuvdirsin. Oyoq va pochalarga suv schrammasligi uchun tik turib yuvmasin. Qo'l yuvuvchi suv quyayotgan kimsha haqiga duo qislin, suv quyuvchi ham unga hurmat bildirsin.

Qarang, ajododlarimiz naqadar zukko va ta'bi nozik kishilar bo'lismagan. 60-yil-

larda nashr qilingan "Dunyo xalqlari taomlari" kitobining o'zbek taomlari qismida mehmonga chilopchin tutib obdastada qo'liga suv berish milliy odob deb yozilgan. Biroz xonadonda ehtiyoj sezib qo'l yuvishni so'rasangiz, oddiyigina qilib "vannaga kiravering" deb yo'l ko'satishadi. Axir "vannaxona"ga, istihola nuqtai-nazaridan qarasak, begonalarni kirmagani maqbul. Ba'zida oshxonaga kirishni aytishadi. U yerda esa xonodon bekalarli ish bilan band bo'lismadi. Zaru-

■ Культура

Мана, я в Дубаи!

С целью создания благоприятной психологической атмосферы - атмосферы радости, комфорта, дружбы, пропаганды здорового образа жизни, укрепления разносторонних творческих, культурных и дружественных связей между детьми из разных стран, повышения профессионального мастерства руководителей творческих коллективов, поддержки талантливой молодежи в реализации их творческого потенциала с 10 по 14 апреля в Дубае проходил II Международный конкурс-фестиваль «Dubai Grand Festival».

В конкурсе приняли участие около 30 стран мира, среди которых ОАЭ, Россия, Белоруссия, Грузия, Узбекистан, Казахстан, Киргизия, Монголия и др. Воспитанницы оркестра «Сказ» (худ. руководитель Ш.Маматов) и эстрадного хора «Дружба» (худ. руководитель Т.Пушкина). Дворцы культуры «Фарҳад» сестры Амина и Аиша Шавкатовы стали участниками данного конкурса-фестиваля.

В номинации «Инструментальное искусство» саксофонистка Амина Шавкатова (руководитель Л.Нигматулина, концертмейстер Е.Умерова) получила первое место. В номинации «Вокальное искусство» Аиша Шавкатова

заняла почетное второе место.

Обе девочки занимаются в музыкальной школе в г.Навои. Мама Амины и Аиши Лейла Нигматулина, руководитель в ДЦМИ и воспитанница оркестра «Сказ», в котором занимается уже 25 лет. Л.Нигматулина всегда поддерживает своих дочерей, прилагая все силы и возможности для реали-

зации их музыкальных способностей.

Желаем талантливым девочкам всегда пребывать в чудесном настроении и никогда не терять искру вдохновения. Пусть их творческий путь объединяет в себе и самореализацию, и красоту, и успех!

Ситора ЯТИМОВА.

■ "101" xabar qiladi

OLOV – TILSIZ YOV

Yong'in – odamlarning hayoti va sog'lig'iga, yuridik va jismoniy shaxslarning mol-mulkiga, shuningdek, atrof tabiiy muhitga zarar yetkazadigan, nazorat qilib bo'lmaydigan yonishdir. Ko'rinish turibdiki, oddiy uchqundan paydo bo'lgan yong'in qanchalar ziyon va zaxmat keltirib chiqarishi mumkin.

Har bir yong'inning kelib chiqishiga insonlar sababchi bo'lishi mumkin. Ta'qilqangan joyda tamaki chekish, texnologik jarayonda ishlatalayotgan qurilmada o't vaqtida belgilangan texnik qarovni o'tkazmasdan uzlitsiz ishlatalish va boshqa yong'in xavfsizligi qoidalarni buzish hollari ko'ngilsiz hodisa kelib chiqishiga asosiy sabab bo'ladi. Yong'inlarda fuqarolarning tan jarohati olishi, halok bo'lishi, o'z qo'llari, peshona terlari bilan to'plagan boyliklari bir zumda kocha sovrilishi juda acharinlidir.

Yong'in sodir bo'liganidan to'ni bartaraf qilguncha o'zining fizik-kimyoviy qonunlarini mujassamlashtirgan holda yonib, to'siqsiz yo'nala boshlaydi. Yong'inni tez va qisqa muddatlarda bartaraf qilish yong'in xavfsizligi bo'lilmalarining asosiy vazifasi hisoblanadi. Bu vazifani bajarish, avvalom bor, yong'inin birinchi bo'lub aniqlagan fugaroning yong'in xavfsizligi xizmatiga

belgilangan tartibda zudlik bilan xabar berishi, korxonada o'rnatalgan yong'inni aniqlovchi qurilmalarning doimiy sozligi, yong'in o'chirish moslamalarining butligi, yong'in xavfsizligi bo'lilmalarining tezkorlikda yong'in sodir bo'lgan joyga yetib borishi, yong'inni aniqlash va bartaraf qilish bo'yicha taktik jangavor harakatlarini zudlik bilan amalga oshirishga bog'liq. Yong'in sodir bo'lganda, fuqarolarning to'g'ri va aniq harakatlarni amalga oshirishlari ham juda muhimdir.

Zimmamizdag'i mas'uliyatni chiqur anglagan holda yong'in xavfsizligi bo'lilmalarni shaxsli tarkibining kasbiy mahoratini oshirish, taktik-tezkorlik, doimiy jangavor shayligini ta'minlash, har qanday vaziyatda yong'inni o'chirish bo'yicha xodimlarni ruhiy tayyorlashga e'tibor qaratilmoqda. Belgilangan dastur asosida xodimlar o'tasida mashg'ulotlar o'tkazilishi yo'lg'a qo'yilgan. Yong'in o'chirish automobilari va texnik vositalariga qo'shimcha texnik qarovlar o'tkazilab, ularning doimiy texnik sozligi ta'minlanmoqda.

Uchqun HOMIDOV,

"NKMK" AJ JKB "Zarmitan" koni favqulodda

vaziyatlar xizmati 1-toftali muhandisi.

Otabek BOYNAZAROV,

Elyor SAMATOV,

inspektorlar.

■ Shifokor minbari

TIBBIY XIZMATNI YANADA YAXSHILAYMIZ

Tibbiyot xodimi oliyjanob kasb bo'lib, doimiy fidoyilik, aniq fikr va ulkan qalbni talab qiladi. "Zafarobod" TSQning 32 nafr shifokor, 118 nafr hamshira, 58 nafr ishchi xodimlardan iborat jamoasi hudud aholisini salomatligini muhofaza qilib kelmoqda.

tomir kasalliklarining boshlang'ich bosqichlarida davolashda yaxshi natija beradi.

2010-yilda "Fabius" narkoz qurilmasi, "Draiger" laringoskopli olindi. 2018-yilda ko'chma EKG mashinasi o'tatildi. Endilikda bemorlarning uyida elektrokardiogramma olish imkonii tug'ilayti.

Yangi qurilmalar - o'pkani sun'iy shamollatish uchun "Origari" kompaniyasi anestezik va nafas olish apparat, defibrilator, bemorning yotoq ustida monitori ayniqsa, virusli kasalliklar epidemiyasi paytda, reanimatsiya bemorlarini davolashda shifokorlarga juda qo'l kelmoqda.

Bundan besh yil muqaddam videogastroskop apparati olinganligi tufayli oshqozon-ichak trakti kasalliklari erta bosqichda tashxislanmoqda. Elektrokoagulyator jarrohlik aralashuvlar uchun ajralmas "yordamchi" hisoblanadi. Jarrohlik xonasida yangi galogenli operatsion chiroq o'nataligan bo'lub, u nafaqat yorug'lik, balki operatsion xonada tibiy yorug'lik spektrini yaqinlashtirib berish imkoniyatiga ega. Zamoniaviy stomatolog qurilmada ishlaydigan stomatolog vrachlar uskunanan yuqori texnologik samaradorligini qayd etishyapti. Poliklinikada o'nataligan ultravotush qurilmasi yordamida qorin bo'shlig'i ichki a'zolari kasalliklari sifatli tashxis qilinayapti.

So'nggi yillarda Tibbiy sanitariya qismining moddiy-teknika bazasi eshitish og'irligini o'lchash uchun audiometr, laboratoriya sinovlari paytda barqaror harorat saqlab qolish qurilmalar, qurish shkafi, isitish plitasi, "Proskan-2000" - nafas olish tizimi kasalliklarini raqamli skanerlovchi fluorografik qurilma, zamoniaviy raqamli rentgen mashinasi va boshqa tibbiy asbob-anjomlar bilan mustahkamlandi. Shifoxonada tibbiy jizolzorlarning yangilanishi bemorlarni o'z vaqtida va samarali davolashga olib kelyapti.

Tibbiyot xodimlarining bemorlarga shoshilinch tibbiy xizmat ko'satishlari uchun "Damas" va "WOLCWAGEN" "Tez yordam" mashinalari olindi. Ayni paytda markaziy-sterilizatsiya bo'limaliда ta'mirlash ishlari bajarilayapti. Uning yaxudida ikkita zamoniaviy avtoklav va suv tozalash inshooti o'natalildi. Bundan tashqari, klinik-diagnostika laboratoriysi, tez tibbiy yordam bo'limali va speleokamerada ham ta'mirlash ishlari olib borilmoqda. O'tgan yili Tibbiy-sanitariya qismi poliklinikasi to'liq ta'mirlanib, zamoniaviy kompyuter va mebellar bilan jihozlandi. Shuningdek, tibbiyot muassasamiz 414 million so'mdan ortiq mablag' evaziga tibbiy uskulnalar, umladan, exoesfekalograf, ko'z kasalliklarini aniqlashda eng so'nggi rusumdag'i zamoniaviy tonometr, oftalmoskop apparati, avtoklav, qurish uskunasi, EKG apparatli, immunoferment analizatori bilan ta'minlandi. Bunday e'tiborga javoban konchilar va metallurglar, Zafarobod qo'rg'oni aholisiga tibbiy xizmat ko'satishni yanada yaxshilaymiz.

Ilhomiddin PIRMATOV,
"Zafarobod" Tibbiy sanitariya qismi boshlig'i.

XAVFLI KASALLIKDAN SAQLANING

Qrim-Kongo gemorragik isitma kasalligi o'ta xavfli yuqumli kasalliklar guruhiga kiradi. U mahalliy aholi tilida "qora o'lim" deb ham yuritiladi. Qrim-Kongo gemorragik isitmasi cho'l va dasht hududlarida ishlovchi ishchi-xodimlar uchun, ayniqsa xatarli hisoblanadi.

Kasallik odamlarga asosan mayda va yirik shoxli qoramollardagi kanalarni terish, ularning junini olish yoki cho'l hududlarida ularni boqish jarayonida kana chaqishi orqali yuqadi. Iksod kanalaringiz hazm yo'llarida ko'plab miqdorda kasallik qo'zg'atuvchisi viruslar bo'ladi va odamni chaqqanda qoniga tushadi.

Usbusi kasallik bilan hayvonlar kasallanmaydi va kinaligilari namoyon bo'limali. Hayvonlar kasallik qo'zg'atuvchisi va tashuvchisi (kanalar) uchun rezervuar bo'lub hisoblanadi. Virus ajratgan moddalar natijasida odam qoni ivishi izdan chiqadi. Oqibatli burun va boshqosh tabiiy teshiklardan qon ketishi kuzatiladi. Kasallik og'ir kechadi va o'z vaqtida yordam ko'satilmasa oqibati noxush tugashi mumkin. U faoliyatni cho'l hududlari, ya'ni tabiiy o'chqolar bilan bog'liq bo'lgan kash egalari: cho'ponlar, ularning oila a'zolari, mol boqvuchilar, ovchilar, qo'yalar juni qirqimiga vaqtincha jalb qilinganlarda ko'proq uchraydi. Kasallikning yashirin davri o'rtacha 2-3 kun davom etadi, ba'zida bu davr bir necha saatlarga qisqaradi yoki 14 kungacha cho'ziladi.

Bemorning tana harorati 39-40 darajagacha ko'tarilishi, sovgotib qaltrishi, mushaklari og'rishi,

badanga toshma toshishi, yuz, bo'yin, ko'krak qismi terilari qizariishi, milk, burun, oshqozon-ichaklardan qon ketishi kabi alomatlar bilan namoyon bo'ladi.

Kasallikdan saqlanish uchun endemik o'chqolarda kanalar faolashgan mahalda mumkin qadar sayohatga yoki dam olishga chiqmaslik, kana chaqish holati kuzatilsa, tezlik bilan davolash-profilaktika muassasasiga tibbiy yordam uchun murozaqilish kerak. Kanani o'lda terish, o'lirish mumkin emas. Iksod kanalarni butunlay yu'q qilishning iloji yo'q. Ular niyoyatda yashovchan bo'lub, molxona devori tirkishida o'n yilgacha uch ushlasi isbotlanadi.

Kasallikka qarshi kurashish uchun qishloq hududlaridagi yakka xo'jaliklarda chorva mollarini saqlash sharoitini to'g'ri tashkil etish va kanalarning ko'payishiga yoi' qo'ymaslikka alohida e'tibor qaratish zarur. Uy hayvonlari terisi yilning mart oyidan sentabr oyiga qadar haftada bir marta xlorli birikmalar bilan maxsus ishlovdan o'tkazilishi lozim.

Qrim-Kongo gemorragik isitma kabi o'ta xavfli kasallikga qarshi ogoh bo'laylik!

Gulandom PARDAYEVA,
TSB SENM epidemiolog vrachi.